

Dagtilbud i Danmark, Norge, Sverige og Nordrhein-Westfalen

- en komparativ analyse

KOMPARATIV ANALYSE AF DAGTILBUD

Denne analyse er udarbejdet af Niels Glavind, Bureau 2000, efter aftale med

FOA-Fag og Arbejde
Pædagogisk sektor

Henvendelser:

FOA – Fag og Arbejde
Staunings Plads 1-3
1790 København V
Tlf.: 46 97 26 26

Henvendelser vedr. undersøgelsens tekniske indhold til:
Bureau 2000 – Analyse og forskning
Skråplanet 29
3500 Værløse
Tlf.: 44 66 22 64. www.bureau2000.dk
Copyright: Bureau 2000

1. Sammenfatning

Nærværende analyse sammenligner standarder, normer m.v. for dagtilbud i Danmark med udvalgte nabolande.

Den komparative analyse inddrager følgende forhold:

- 1) Bemanding set i forhold til børnetal
- 2) Udgifter pr. plads
- 3) Krav til fysiske rammer
- 4) Forældrebetaling
- 5) Dagplejens forhold

Ser vi på den generelle bemanding, er der i Danmark:

- ca. 32 pct. flere børn pr. voksen i forhold til norske daginstitutioner
- ca. 13 pct. flere børn pr. voksen set i forhold til svenske daginstitutioner
- klart flere børn pr. voksen sammenlignet med Nordrhein-Westfalen – lidt forskelligt for de forskellige aldersgrupper.

Der er dog lidt færre uddannede pædagoger i Sverige og Nordrhein-Westfalen. Til gengæld er der i begge lande en langt højere andel af personale med en kortere pædagogisk uddannelse (nærmest svarende til den danske uddannelse som pædagogisk assistent). I Norge er der en lavere andel af uddannet personale end i Danmark.

Ser vi på driftsudgifter pr. plads, kostede en dansk vuggestueplads i 2010 i gennemsnit godt 127.000 kr. årligt, mens en børnehaveplads kostede knap 66.000 kr. Driftsudgifterne pr. plads var en smule lavere i aldersintegrerede institutioner.

I Norge koster en vuggestueplads ca. 180.000 danske kroner, mens en børnehaveplads i gennemsnit koster ca. 100.000 danske kr. Lønniveauet er omtrent det samme som i Danmark eller måske en smule lavere, og de højere driftsomkostninger afspejler derfor en bedre bemanding.

I Sverige er den gennemsnitlige driftsudgift ca. 71.000 d. kr. pr. børneenhed (hvor børn under tre år tæller dobbelt). Det er også noget højere end i Danmark, navnlig i betragtning af, at lønniveauet i Sverige er lidt lavere end det danske.

I Nordrhein-Westfalen findes ingen statistik for de *gennemsnitlige* udgifter – kun et lovfastsat mindstebeløb, institutionen modtager pr. barn. Tager man højde for, at der ydes ekstra tilskud til børn med særlige behov m.v. er tilskuddet i kroner og ører på niveau med de danske gennemsnitsudgifter – selv om lønniveauet også her er lidt lavere end i Danmark.

Ser vi på pladsforholdene vises nogle hovedtal i Tabel 1.

Tabel 1. Krav/retningslinier for legeareal pr. barn i grupperum i Danmark, Norge og Nordrhein-Westfalen

Land	0-2 årige børn	3-5 årige børn
Danmark	3 kvm	2 kvm
Norge	5,3 kvm	4 kvm
Nordrhein-Westfalen	Ca. 6 kvm	Ca. 3 kvm

I Sverige har man ophævet de centralt fastsatte forskrifter på dette område, men de fleste steder følger man en praksis, der er tæt på de gamle retningslinier fra Socialstyrelsen. Disse opretholdes desuden i et antal kommuner. Disse retningslinier betyder, at der bør være 7,5-9,5 kvm pr. barn i de områder, hvor børnene færdes (incl. fællesrum).

Når det gælder forældrebetaling, betaler danske forældre i gennemsnit:

- 2239 kr. mdl. for en dagplejeplads
- 3117 kr. mdl. for en vuggestueplads incl. mad¹
- 1992 kr. mdl. for en børnehaveplads incl. mad.

I Norge er gennemsnitsprisen for alle aldersgrupper 2121 danske kr. mdl., dvs. lidt mere end man betaler for en dansk børnehaveplads, men ca. 1000 kr. mindre end for en dansk vuggestueplads.

I Sverige gælder en maksimalpris for alle aldersgrupper svarende til godt 1000 danske kroner mdl.

For Nordrhein-Westfalen findes ingen samlet statistik over forældrebetalingen. Denne er meget forskellig fra kommune til kommune, både hvad angår aldersopdeling, fripladsgrænser og niveau.

Der er endelig indhentet data vedr. dagplejens forhold. Generelt er dagplejen i de andre lande dog vanskelig at sammenligne med de danske forhold.

¹ De øvrige lande har alle madordninger i stort set alle institutioner.

2. Valg af lande for den komparative analyse

En sammenligning på tværs af landegrænser kræver, at man sikrer sig, at de institutionstyper, man sammenligner, faktisk er sammenlignelige.

I mange lande er institutioner for førskolebørn traditionelt halvdagsinstitutioner, hvor de fleste børn kun tilbringer 3-4 timer dagligt. Det gælder fx mange britiske institutioner. Det var også tidligere typisk tilfældet i Tyskland.

Også den pædagogiske tilrettelæggelse er meget forskellig. I OECD-rapporten *Starting Strong II* skelnes mellem den "skoleforberedende" tradition på den ene side og den "nordiske" tradition på den anden side. Den nordiske tradition er i vidt omfang også den tyske tradition. Efter denne tradition er det den pædagogiske opgave i daginstitutionerne at understøtte børnenes egne læringsstrategier og det enkelte barns udviklingspotentiale. Selv om man fx i en tysk eller svensk børnehave hyppigt arbejder med temaer/emneuger, tilpasses det pædagogiske arbejde det enkelte barns ønsker og potentiale. Pædagogikken præges derfor af en vifte af tilbud til børnene, selv om disse kan ligge inden for en fælles tema-ramme, og der også kan være tilbud, hvor hele gruppen er med, fx rytmik eller udflugt. I modsætning hertil ser man i fx de franske børnehaver (*écoles maternelles*), at dagen rummer et antal timer – fx tre timer – med fælles undervisning, mens der måske er "fri leg" resten af dagen. Undervisningen er naturligvis tilpasset børnenes alder, og er iblandet leg og kreativt arbejde. Den fælles undervisning kan selvfølgelig også kombineres med omsorg og varme, men de skolelignende undervisningsformer ligger alligevel langt fra det børnesyn, de fleste danske forældre kan identificere sig med.

Den nordiske tradition kan føres tilbage til den tyske pædagog Fröbel, som opfandt ordet børnehave (*Kindergarten*). Det ligger næsten i selve ordet, at tanken er, at børnene ligesom blomster udvikler sig efter deres egenart, og at pædagogens opgave – i lighed med gartnerens – er at sikre de optimale vækstbetingelser.

I europæisk sammenhæng ligger den italienske Reggio Emilia-pædagogik tæt på denne tanke. Derimod finder man skoleprægede undervisningsformer i mange andre sydeuropæiske lande. Flere lande anvender dog deres "egen blanding". Eksempel: Da Malta for nogle år siden skulle begynde en udvikling af egentlige børnehaver, hentede man inspiration fra Skotland, hvor man igen har mange elementer af Reggio Emilia-pædagogik.²

I forhold til en standardsammenligning er det vigtigt at fastslå, at den "nordiske" pædagogik, hvis den skal lykkes, alt andet lige kræver flere ressourcer end fx den franske. Hvis dagen typisk forløber med tre timers klasseundervisning og meget af den øvrige tid er fri leg på legepladsen, kan man i mange tilfælde bemande klasseundervisningen med én lærer, hvorefter der skal være passende opsyn på legepladsen. Skal man derimod give børnene individuelt tilpassede tilbud og tillade, at børnene finder sammen i smågrupper, kræver det flere ressourcer. Det gælder navnlig, hvis man skal kunne foretage individuelle iagttagelser af de enkelte børn. Uden dette – og uden en struktur for, hvordan man følger op på disse iagttagelser –

² Oplysning fra det maltesiske undervisningsministerium til Bureau 2000 i forbindelse med et studiebesøg.

bliver det "ren pasning", hvor man bl.a. risikerer ikke at kunne gøre den nødvendige ekstra indsats for børn, der har behov for støtte.

På den baggrund har det været naturligt, at sammenligningen i første omgang har inddraget Norge og Sverige, som er de nabolande, vi kender bedst, og som kulturelt og socialt kan minde meget om Danmark.

Desuden er Nordrhein-Westfalen medtaget. Dette skyldes ønsket om at komme lidt uden for Skandinavien. Her er Tyskland vor nærmeste nabo, men rammerne for dagtilbud er i nogen grad forskellige fra delstat til delstat. Der er bl.a. visse forskelle mellem det tidligere DDR og det tidligere Vesttyskland. Der er også forskelle på graden af statslig styring. Nordrhein-Westfalen er valgt, fordi det er den største tyske delstat (18 mill. indbyggere), og fordi der faktisk er fastsat statslige normer på dette område. Den pædagogiske tradition i det nordlige industrialiserede Tyskland, hvortil Nordrhein-Westfalen så udpræget hører, er desuden præget af traditionen fra Friedrich Fröbel, der som nævnt ligger tæt på den "nordiske" tradition.

I alle fire lande – Danmark, Norge, Sverige og Nordrhein-Westfalen – bygger det daglige pædagogiske arbejde i øvrigt på en læreplan, som den enkelte institution udarbejder, og som skal opfylde nogle mål, som staten nærmere har beskrevet (de seks obligatoriske læreplanstemaer i Danmark, obligatoriske temaer i Nordrhein-Westfalen, Rammeplaner i Norge og Sverige). De lokale myndigheder påser, at dette sker.

Derimod er fx England fravalgt, da traditionen her er en anden.³

³ Forskellene mellem den "nordiske" tradition, som i vidt omfang også er den tyske, på den ene side, og den "skoleforberedende" tradition på den anden side, er godt beskrevet i OECD-rapporten *Starting Strong II* (OECD 2006), fx s. 141.

3. Bemanding set i forhold til børnetal.

I Danmark og Sverige er der ikke statslige regler for personalenormeringen⁴. I Norge er der en statslig norm for antallet af "pædagogiske ledere", dvs. det (normalt pædagogisk uddannede) personale, som forestår arbejdet i de enkelte børnegrupper. Det hedder i Kundskabsdepartementets forskrift nr. 1507:

"Det skal være minimum én pedagogisk leder per 14-18 barn når barna er over tre år og én pedagogisk leder per 7-9 barn når barna er under tre år og barnas daglige oppholdstid er over seks timer. I barnehager der barna har kortere oppholdstid per dag, kan barnetallet økes noe per pedagogisk leder...."

... Styrerens tid til administrasjon og ledelse kommer i tillegg til normen for pedagogisk bemanning."

Det præciseres i en vejledning, at en "pedagogisk leder" pr. påbegyndt 18 børn er det absolutte minimum. Hvis fx børneklientellets sammensætning giver behov for det, skal faktoren være lavere. Tallet 14-18 skal imidlertid ikke opfattes som en fast norm for gruppestørrelse.⁵

I Nordrhein-Westfalen er der fastsat en minimumsbemanding i den Kinderbildungsgesetz, som blev vedtaget i 2007 (senest ændret 2011). Minimumsbemandingen er forudsætning for det statslige tilskud og fremgår af et bilag til loven.

Ser vi på *statistiske data*, har både Norge og Sverige en grundig statistik for personaleforhold, der bygger på oplysninger fra den enkelte institution. Disse oplysninger kontrolleres begge steder af kommunen, inden de tilgår de centrale statistiske myndigheder.

Sådanne skemaer til de enkelte institutioner brugte man også i den danske statistik til og med år 2000. Herefter blev denne metode sparet væk, og personalestatistikken bygger i stedet på FLDs tal (det fælleskommunale løndatakontor).

Imidlertid er FLDs afgrænsning af personale- og arbejdsområder ikke kongruent med de faktiske personale- og arbejdsområder. Eksempelvis dækker pædagogoverenskomsten daginstitutioner, skolefritidsordninger og klubber (ikke alene klubber i dagtilbudslovens regi, men også klubber i ungdomsskolelovens regi). Pædagogmedhjælperoverenskomsten dækker daginstitutioner, skolefritidsordninger samt arbejde i folkeskolen. FLD-tallene henføres ganske vist til en konto i den kommunale kontoplan, men denne fordeling kan indeholde fejlkilder. Hertil kommer andre fejlkilder:

⁴ Overenskomsten i Danmark forudsætter dog, at stillingen som institutionsleder så vidt muligt besættes med en uddannet pædagog.

⁵ Vejleder om kravene til pedagogisk bemanning i barnehageloven med forskrifter. Kunnskapsdepartementet, 15.8.2011. Kommunen kan give en midlertidig dispensation for uddannelseskravene ét år af gangen. Lederen kan kun tælles med i det omfang, hun har skemalagte timer i børnegruppen.

- Indregning af ekstraordinært ansatte
- Indregning af elever på lige fod med det ordinære personale
- Indregning af fleksjobbere med deres løntimetotal (normalt fuld tid) i stedet for deres faktiske arbejdstimetotal
- Manglende mulighed for at se personalets faktiske uddannelsesfordeling
- Manglende sondring mellem normalinstitutioner og institutioner, der drives efter dagtilbudsloven, men som har en handicapgruppe.

Alt dette gør Danmarks Statistik (DSTs) personalestatistik mindre egnet til sammenligning over landegrænser eller over tid. I stedet bygger sammenligningen i det følgende på Bureau 2000s normeringsundersøgelser 2010 og 2011, som igen bygger på spørgeskemaer fra et repræsentativt udsnit af institutioner fra hele landet.

I et bilag anskueliggøres dog, at DSTs data har en rimelig overensstemmelse med Bureau 2000s normeringsundersøgelse, hvis man tager højde for de fejlkilder, DSTs data rummer.

Skal man sammenligne med norsk og svensk statistik, må man være opmærksom på, at statistikken i disse lande alene opgør det *faste* personale.⁶

Desuden skal man bemærke, at ledelsespersonale i Sverige kun tæller med i forhold til de timer, de har *skemalagt med børnene*. Derimod er støttepædagoger medregnet i den svenske statistik.⁷

Et sidste forhold, som man må tage højde for ved en sammenligning, er, at man i Norge og Sverige ikke har særskilte statistikker for vuggestuer og børnehaver. Ved en sammenligning må man derfor omregne børnene til børneenheder, således at to børn under 3 år tæller dobbelt.

Sammenligningen sker herefter land for land:

- 1) Børneenheder pr. fastansat voksen i svenske institutioner sammenlignes med tilsvarende danske tal, idet man dog ved denne sammenligning for ledernes vedkommende kun medtager de timer, de har skemalagt med børnene (10,6 timer om ugen i gennemsnit ifølge Bureau 2000s normeringsundersøgelse 2011)
- 2) Børneenheder pr. fastansat voksen i norske institutioner sammenlignes med tilsvarende danske tal, idet man dog ved denne sammenligning medtager alle lederens timer
- 3) Børneenheder pr. fastansat voksen i tyske institutioner sammenlignes med tilsvarende danske tal, men her bliver udgangspunktet for de tyske tal den lovfastsatte minimumsbemanning, dvs. den faktiske bemanning kan være højere.

⁶ I den svenske statistik medtages dog vikarer med mere end 14 dages ansættelse. Men til gengæld tæller ansatte med mere end 14 dages sygefravær ikke med. På den måde svarer opgørelsen til den faste bemanning.

⁷ Det svenske skema kan findes på dette link:

http://www.scb.se/Pages/DataCollectionProductInfo____259793.aspx?PageID=256308&SelectedTab=1

3.1. Danmark-Norge

I Tabel 2 beregnes antal børn pr. voksen i Norge.⁸

Tabel 2. Beregning af børn pr. voksen i Norge

Indskrevne 2010	Norge
0 år	2.602
1 år	44.327
2 år	54.352
3 år	57.736
4 år	59.346
5 år	58.137
6-7 år	476
I alt	276.976
Børneenheder	378.257
Andel 0-2 årige	36,6
Fuldtidsansatte	67.896
Børneenheder pr. voksen	5,6
Børneenheder pr. voksen i Danmark, inklusive ikke-skemalagt ledertid og støttepædagoger	7,4

Der er ca. 32 pct. flere børn pr. voksen i de danske institutioner, når man sammenligner med de norske.

I alt 38 pct. af de ansatte i norske daginstitutioner, der er beskæftiget med børn, har en uddannelse på niveau med pædagoger (ca. 67 pct. i Danmark). Desuden har 12 pct. en uddannelse som formentlig bedst kan sammenlignes med den danske uddannelse som pædagogisk assistent (ca. 4 pct. i Danmark).

Der er således en lavere andel af pædagoger i Norge. En delårsag hertil er dog, at den samlede bemanning er højere.

⁸ Tabellen bygger på egne beregninger på grundlag af netbaseret statistik fra Statistisk Sentralbyrå. Hossein Moafi, SSB, har venligst hjulpet med fortolkning af tabellerne.

3.2. Danmark-Sverige

I Tabel 3 beregnes antal børn pr. voksen i Sverige.⁹

Tabel 3. Beregning af børn pr. voksen i Sverige

Indskrevne 2010	Sverige
0 år	15
1 år	53.171
2 år	97.436
3 år	101.846
4 år	103.451
5 år	100.243
6-7 år	1.834
I alt	457.996
Børneenheder	608.618
Andel 0-2 årige	32,9
Fuldtidsansatte	85.599
Børneenheder pr. voksen	7,1
Børneenheder pr. voksen i Danmark ifølge Bureau 2000 normeringsundersøgelse 2011, når lederen kun tæller med i forhold til skemalagt arbejdstid i børnegruppen, incl. støttepædagoger ¹⁰	8,0

Der er ca. 13 pct. flere børn pr. voksen i de danske institutioner, når man sammenligner med de svenske.

Ved beregningen er børnene som nævnt omregnet til "børneenheder", således at to børn under 3 år tæller dobbelt. Hermed kan man i nogen grad tage højde for det forhold, at andelen af børn i vuggestuealderen er forskellig. Metoden yder dog ikke de svenske forhold fuld retfærdighed. På grund af de gode barselsregler, udgør de 2-årige 65 pct. af de institutionsbørn i Sverige, der ikke er fyldt 3 år. I Norge er andelen 54 pct. og i Danmark 52 pct. De svenske institutioner har derfor en mindre andel af de helt små og meget arbejdskrævende børn. Til gengæld har det ikke været muligt at udskille handicapgrupper i den svenske statistik.

Opgør man børn/voksen forholdet uden omregning til børneenheder er der i Sverige 5,4 børn pr. voksen. Ifølge Skolverket er denne ratio steget de senere år – svarende til en faldende personalestandard. Udviklingen fremgår af Tabel 4.

⁹ Tabellen bygger på egne beregninger på grundlag af netbaseret statistik fra Skolverket. Åsa Nordstrøm, Skolverket, har venligst hjulpet med fortolkning af tabellerne.

¹⁰ For at kunne sammenligne med svenske data er lederne kun talt med i forhold til den arbejdstid, de har skemalagt med børnene. Det er i gennemsnit 10,6 timer om ugen. Lederens øvrige timer tæller ikke med.

Tabel 4. Antal børn pr. årsarbejder i svenske daginstitutioner 1990-2010

År	Børn pr. fuldtidsansat
1990	4,4
1992	4,8
1994	5,2
1996	5,5
1998	5,7
2000	5,4
2001	5,4
2002	5,3
2004	5,4
2005	5,2
2006	5,1
2007	5,3
2008	5,3
2009	5,3
2010	5,4

I 2005 og 2006 gav den svenske stat et tilskud, der var øremærket til at sikre bedre bemanning i daginstitutioner. I denne periode bedredes normeringerne, men dette tilskud bortfaldt fra nytår 2007 og blev i stedet indregnet i de kommunale bloktilskud, hvorefter standarden er faldet noget igen.

Ser vi på personalets uddannelse, har 54 pct. af det svenske institutionspersonale en uddannelse på niveau med en dansk pædagoguddannelse (ca. 67 pct. i Danmark). I de 54 pct. er lederne dog kun indregnet med de timer, de har med børn. 41 pct. har en kortere uddannelse, fx som barnskötare (4-6 pct. i Danmark). 5 pct. har ingen uddannelse målrettet arbejde med børn.

3.3. Danmark-Tyskland

I Tyskland har man en landsdækkende pasningsgaranti fra barnet er 3 år. Fra 2013 skal pasningsgarantien dog gælde fra 1 år. Det har Forbundsdagen bestemt. Man regner med, at der skal etableres flere hundrede tusinde vuggestuepladsen inden da.

Den nærmere standard af de vuggestuer og børnehaver, der er til rådighed, fastlægges dog af de enkelte delstater – eller evt. af de kommunale myndigheder. Det er forskelligt, hvilken grad af regulering, de enkelte delstater har.

Som tidligere nævnt foretages nærværende sammenligning i forhold til Nordrhein-Westfalen, der er den største tyske delstat (18 mill. indbyggere), bl.a. fordi der faktisk er fastsat statslige normer på dette område. Den pædagogiske tradition i det nordlige industrialiserede Tyskland, hvortil Nordrhein-Westfalen så udpræget hører, er desuden præget af traditionen fra Friedrich Fröbel, der som nævnt ligger tæt på den "nordiske" tradition.

Minimumsbemanningen er fastsat i § 19 i Nordrhein-Westfalens Kinderbildungsgesetzes (i et bilag til lovens § 19).

I det følgende ses kun på de regler, som gælder for institutioner med en ugentlig åbningstid på 45 timer eller mere, idet deltidsinstitutioner er vanskelige at sammenligne med danske forhold.

Alt pædagogisk arbejde sker med udgangspunkt i faste *børnegrupper*. Loven regner med tre gruppetyper, som det fremgår af skemaet nedenfor. I en gennemførelsesforordning er det fastsat, at der kan indskrives op til 2 børn mere pr. gruppe, men ikke mere.¹¹

Tabel 5. Gruppeformer og bemanning i Nordrhein-Westfalen

Gruppeform	Statsligt tilskud pr. barn 2009	Personale pr. uge
Gruppeform 1: 20 børn i alderen 2 år til skolestart	7.369,75 euro	121,5 timer
Gruppeform 2: 10 børn under 3 år	15.215,20	126 timer
Gruppeform 3: 20 børn i alderen 3 år til skolestart	6.771,85	117 timer

Note: Loven fastslår, at det statslige tilskud forhøjes med 1,5 pct. hvert år.

Handicappede/truede børn tæller med 3,5 gange den normale sats.¹²

Hvis en børnehave arbejder med gruppeformen 2 år til skolestart, skal antallet af 2-årige udgøre mellem 4 og 6 børn.

I Tabel 6 er der søgt gennemført en omregning til børneenheder pr. barn efter tilsvarende principper, som er anvendt i forhold til Norge og Sverige. Der er foretaget følgende tilpasninger:

- Personalets timetal er omregnet til en 37 timers arbejdsuge, som vi kender i Danmark. I Tyskland er den effektive arbejdsuge 41,5 timer, hvis man indregner frokostpausen, som personalet selv betaler for i Tyskland.¹³
- De 2-årige er omregnet til børneenheder i forholdet 20:12, som man traditionelt har gjort i Danmark i institutioner, hvor man har 2 årige, men ingen børn under 2 år.

¹¹ I givet fald med fuld personalekompensation dvs. med samme forhold mellem børnetal og personaletimetal, som efter mindstebemandingsreglerne.

¹² "Kinder mit Behinderung oder Kinder, die von einer wesentlichen Behinderung bedroht sind". Forholdet skal være fastslået af en medarbejder fra de relevante myndigheder (Eingliederungshilfe).

¹³ Dvs. det angivne timetal skal omregnes i forholdet 41,5/39 for at svare til danske overenskomstforhold, hvorefter der omregnes til 37 timer, for at få "danske fuldtidsansatte".

Tabel 6. Beregning af børneenheder pr. 37 timers ansat i Nordrhein-Westfalen

Gruppe	Børneenheder	Timetal	Børneenheder pr. Voksen efter "dansk omregning"
Gruppeform 1: 20 børn i alderen 2 år til skolestart	24-25	121,5	Ca. 7
Gruppeform 2: 10 børn under 3 år	20	126	5,5
Gruppeform 3: 20 børn i alderen 3 år til skolestart	20	117	5,9
Børneenheder pr. voksen i Danmark, inklusive ikke-skemalagt ledertid, men eksklusive støttepædagoger			7,5

Det ses, at der er klart flere børn pr. voksen i Danmark, end tilfældet er i Nordrhein-Westfalen. Det skal bemærkes, at loven dog tillader, at studerende i praktik kan indgå i beregningsgrundlaget, men højst med halvdelen af deres faktiske timetal. Det er ikke oplyst, hvor meget dette påvirker beregningen. På den anden side, skal det understreges, at tabellen viser *minimumsbemandingen*. I fx Köln – delstatens største by – ligger den faktiske bemanding typisk ½-1 stilling højere.¹⁴

Når det gælder personalets uddannelse er reglerne temmelig indviklede. Man arbejder på at sikre, at langt størsteparten af personalet enten har en uddannelse på niveau med pædagoger (Sozialpädagogen) eller pædagogiske assistenter (Kinderpflegen m.v.). Man kan dog ikke skaffe tilstrækkeligt personale til denne målsætning, og der er derfor forskellige overgangsregler.¹⁵

De timetal, som fremgår af tabellen ovenfor er inklusive ledelsestid. For pædagogerne gælder, at de har en 39 timers arbejdsuge. Heri indgår frokostpause ikke, så pædagogerne tilbringer ugentlig 41 timer på institutionen (man har en aftale om, at ½ time om ugen går til hjemmeforberedelse, fx læsning af faglitteratur, som ikke kontrolleres). 4 timer pr. uge går til forberedelse på institutionen (2 timer til individuel forberedelse, 2 timer til stuemøde). Møder ud over dette må ikke indgå i minimumsnormeringen. Hermed kan man i fx Köln sikre, at der er to medarbejdere pr. stue i hele åbningstiden (bortset fra ½ time om morgenen) og tre medarbejdere pr. stue i de ca. 5 travleste timer midt på dagen.¹⁶

¹⁴ Oplyst af fachberaterin Petra Plura fra bystyret ved Bureau 2000's studiebesøg.

¹⁵ Vereinbarung zu den Grundsätzen über die Qualifikation und den Personalschlüssel nach § 26 Abs. 2 Nr. 3 des Gesetzes (Kinderbildungsgesetz KiBiz)

¹⁶ Oplyst af fachberaterin Petra Plura fra bystyret ved Bureau 2000's studiebesøg.

4. Driftsudgifter pr. plads

De gennemsnitlige budgetterede driftsudgifter pr. plads i danske dagtilbud i 2010 er beregnet i Tabel 7. De var:

- 127.294 kr. pr barn pr. år i vuggestuer
- 65.695 kr. pr. barn pr. år i børnehaver
- 60.035 kr. pr. børneenhed pr. år i aldersintegrerede institutioner, hvor børn under 2 år tæller som to børneenheder.

For børn under skolealderen under ét kan man regne med ca. 63.000 kr. pr. år pr. børneenhed, hvis 1 vuggestuebarn=2 børneenheder.

Tabel 7. Gennemsnitlige driftsudgifter pr. plads i forskellige typer af dagtilbud 2010.

	Dagpleje	Vugge- stuer	Børne- haver	Integrerede daginstitutioner	Fritids- hjem
	1000 kr. i 2010-budgettet				
Lønninger	6.211.511	1.302.468	5.030.408	12.724.591	470.406
Varekøb	92.319	51.876	314.582	632.402	25.811
Tjenesteydelser m.v.	125.458	97.570	540.530	1489.083	75.101
I alt	6.429.288	1.451.914	5.885.520	14.846.076	571.318
Forældrebetaling-fripladser	-1.389.192	-345.827	-1.396.340	-3.248.250	-64.096
I alt netto	5.040.096	1.106.087	4.489.180	11.597.826	507.222
	Pladser i de kommunale budgetforudsætninger 2010				
Budgetteret pladstal	63.664	11.406	89.589	187.339	13.404
Budgetteret pladstal omregnet	63.664	11.406	89.589	247.287	13.404
	Driftsudgift i kroner pr. plads pr. år				
Bruttoudgift pr. børneenhed	100.988	127.294	65.695	60.035	42.623
Nettodriftsudgift pr. børneenhed	79.167	96.974	50.109	46.900	37.841

Kilder: Budgettallene kan findes i Statistikbanken. De budgetterede pladstal er oplyst af Indenrigsministeriet til Bureau 2000. Omregningen af budgetteret pladstal i aldersintegrerede institutioner er foretaget af Bureau 2000 ud fra aldersfordelingen september 2010 og standardantagelsen om, at 1 barn på 0-2 år tæller som 2 børneenheder. Der var september 2010 en andel af 0-3 årige i integrerede institutioner på 32 pct. Tabellen ser bort fra søskenderabatten, da denne ikke er opgjort specifikt for de enkelte typer af dagtilbud.

I Norge har Kunnskapsdepartementet offentliggjort en analyse af driftsomkostningerne pr. plads i et repræsentativt udvalg af kommuner.¹⁷

¹⁷ Trond Erik Lunder: Analyser av kostnader i barnehager 2010.

I analysen omregnes eventuelle deltidspladser til fuldtidspladser¹⁸. Desuden vægtes børn under 3 år som to, mens 3-årige tæller 1,5.¹⁹

Herefter fremgår hovedtallene af Tabel 8.

Tabell 8. Sammenstilling av kostnader i barnehagetyperne i 2010 (kroner per korrigert oppholdstime og omregnet til kostnader per heldagsplass).

Omregnet til kostnader ekskl. særskilt tilrettelegging	Kommunale barnehager	Ordinære ikke-kommunale barnehager	Private familiebarnehager
For barn 0-2 år	200 915	184 443	165
For barn 3-6 år	100 457	92 221	82

I danske kroner svarer det til:

- en driftsudgift pr. vuggestueplads på ca. 180.000 kr.
- en driftsudgift pr. børnehaveplads på ca. 90.000 kr. Godt 100.000 kr., hvis man korrigerer for omregningen af 3-årige børn og lader disse tælle som én børneenhed.
- en driftsudgift for 0-2 årige i dagpleje (private familiebarnehager) på ca. 155.000 kr.

Niveauet er således væsentligt højere end i Danmark²⁰.

I Sverige var de gennemsnitlige driftsomkostninger pr. indskrevet barn i 2010 117.500 sv. kr.²¹ Skal dette omregnes til driftsudgifter pr. børneenhed efter princippet om 1 barn under to år tæller dobbelt, bliver tallet 88.478 sv. kr. Dette svarer igen til ca. 71.000 danske kroner²², hvilket er højere end det danske niveau. Samtidig er lønniveauet for daginstitutionsansatte i Sverige noget lavere end i Danmark.²³ Tallene bekræfter således, at der er en højere personalenormering i Sverige end i Danmark.

For Nordrhein-Westfalen findes der ingen statistik, der viser de *gennemsnitlige* driftsomkostninger i daginstitutioner. Det *grundtilskud* pr. barn, der gives, fremgår af Tabel 9. Denne tabel tager imidlertid ikke højde for de ekstra tilskud, som gives til enkeltinstitutioner af de enkelte kommuner, fx som følge af børneklientellets sociale og etniske sammensætning, børn med særlige behov m.v. Der udarbejdes ingen samlet statistik herfor.

¹⁸ 13 pct. af de norske daginstitutionsbørn har pladser på 40 timer om ugen eller mindre.

¹⁹ Vægtningen af de 0-2 årige svarer til dansk praksis.

²⁰ Ifølge Statistisk Sentralbyrås hjemmeside tjente en ansat i en barnehage i oktober 2010 i gennemsnit 24.000 norske kr. (ca. 22.500 d.kr.). Dette er et nettotal uden tillæg og pension (en del ansatte i private daginstitutioner får dog ikke indbetalt pension). Dette er i underkanten af, men ikke væsentligt lavere end det danske niveau, når man tager højde for forskelle i lønstruktur.

²¹ Förskoleverksamhet och skolbarnomsorg. Kostnader. Riksnivå. Skolverket.

²² Lidt højere med den aktuelle valutakurs, men i 2010 var kursen på svenske kroner typisk ca. 80.

²³ I 2010 tjente en förskolelärare i gennemsnit 23.900 sv. kr. mdl. (godt 19.000 d. kr.), mens en barnskötare – svarende til en pædagogmedhjælper – tjente 20.100 sv. kr. (ca. 16.000 d.kr.) ifølge Statistisk Centralbyrå. Selv om en svensk arbejdsgiver ligesom en tysk yder mere til sociale sikringsordninger m.v., end tilfældet er i Danmark, er disse lønninger noget lavere end de danske.

Tabel 9. Gruppeformer og bemanning i Nordrhein-Westfalen

Gruppeform	Tilskud pr. barn 2009	2010-niveau omregnet til kr.
Gruppeform 1: 20 børn i alderen 2 år til skolestart	7.369,75	55.728
Gruppeform 2: 10 børn under 3 år	15.215,20	115.054
Gruppeform 3: 20 børn i alderen 3 år til skolestart	6.771,85	51.207

Note: Omregningen til 2010-niveau er sket ved en forhøjelse på 1,5 pct. Omregningen fra euro til kr. er sket til kurs 7,45.

På den baggrund kan man formentlig sige, at driftsomkostningerne pr. plads ligger omtrent på niveau med de danske, måske en smule lavere for børnehavebørn. Da lønniveauet for ansatte i daginstitutioner i Nordrhein-Westfalen samtidig er lidt lavere end det danske, bekræfter omkostningsberegningen, at der er noget højere personalenormering i Nordrhein-Westfalen end i Danmark.²⁴

²⁴ Lønniveauet er vanskeligt umiddelbart at sammenligne. Juli 2009 tjente en dansk månedslønnet pædagogmedhjælper eksklusiv pension i gennemsnit 20.785 kr., en pædagog 26.295 kr. en leder 33.879 kr. I Tyskland var tariffen for en Kinderpflege (svarer nærmest til pædagogisk assistent) knap 1675-2080 euro mdl. afhængigt af anciennitet. En Erzieherin fik 1.850-2.500 euro mdl., mens en Sozialpädagoge fik 2.140-2.775 euro (mere ved evt. diplomuddannelse eller højere stilling). Disse tal er også eksklusiv pension. De er også eksklusive de bidrag til sygeforsikring m.v., som i Tyskland betales af arbejdsgiveren, i Danmark betales over skatten. Dette modsvares af en noget lavere indkomstskat i Tyskland. Alligevel må man sige, at det typiske lønniveau svarende til ca. 15.000 kr. mdl. var lavere end i danske daginstitutioner. Kilde: BATtariffe. www.dbsh.de.

5. De fysiske rammer

I Danmark havde man indtil 1973 en vejledning om indretning af daginstitutioner, som fastsatte, at der skulle være et samlet indendørsareal på 6 m² pr. barn i børnehaver og 7 m² i vuggestuer. Heraf var en stor del dog køkken, toiletter, kontor, personalerum m.v. Det frie gulvareal i grupperummene var normalt en mindre del, men skulle dog mindst være 2 m² pr. barn i børnehavegrupper og 3 m² i vuggestuegrupper. Den detaljerede vejledning blev afskaffet i 1973, hvorefter man kun opretholdt kravene til frit gulvareal. Disse krav bliver i dag heller ikke opretholdt af Socialministeriet, men afgørelser fra arbejdstilsynet og sundhedsmyndighederne betyder, at de fortsat skal følges af hensyn til arbejdsmiljøet og børnenes sundhed.

I Norge er arealkravene ca. dobbelt så store, nemlig ca. 4 m² pr. barn i børnehaver og ca. 5 1/3 m² pr. barn for børn under tre år. Det hedder i Kunnskapsdepartementets bemærkninger til børnehaveloven af 17. juni 2005: (Rundskriv F-08/2006):

"Departementet finner at veiledende nasjonale standarder for areal virker klargjørende og gir derfor en veiledende arealnorm. Den veiledende arealnormen får betydning for barnehageeieren ved dennes fastsetting av leke- og oppholdsareal per barn og ved kommunens godkjenning og tilsyn. Arealberegningen ved fastsettingen av leke- og oppholdsarealet per barn må ta utgangspunkt i de rommene som faktisk står til disposisjon for barnas aktiviteter. Dette gjelder for eksempel lekerom, grupperom og sove- og hvilerom. Dersom barnas garderobe også egner seg som leke- og oppholdsrom, kan denne også medregnes. Det samme gjelder kjøkkenet, dersom dette reelt brukes til barnas aktiviteter. Personalrom, kontorer, stellerom, toaletter og lignende skal ikke tas med i beregningen. Barnehagens norm for arealutnytting skal framgå av vedtektene. En veiledende arealnorm får også betydning i forbindelse med godkjenning og tilsyn.

Veiledende norm for barns lekeareal inne er 4 kvadratmeter netto per barn over tre år og om lag 1/3 mer per barn under tre år. Utearealet i barnehagen bør være om lag seks ganger så stort som leke- og oppholdsarealet inne. Til dette arealet regnes ikke parkeringsplass, tilkjørselsveier og lignende."

Det skal bemærkes, at reglerne er vejledende, men de godkendende myndigheder skal have konkrete grunde til evt. at fravige mindstekravene:

"Dersom barnehageeier ved fastsettelsen av leke- og oppholdsarealet per barn har gått under denne normen, må godkjenningssmyndigheten vurdere konkret om det ut fra hensynet til barna kan være forsvarlig å redusere denne ytterligere. Godkjenningssmyndigheten må her foreta en skjønnsmessig vurdering. Momenter av betydning er kvaliteten på tilleggslokalene (lavvo, grillhytte mv.) antall barn, oppholdstid, alder og bemanning."

På den baggrund vil det formentlig være usædvanligt, hvis man godkender fysiske rammer, som ligger væsentligt under disse retningslinier.

I Sverige fastsatte Socialstyrelsen tidligere en række krav til daginstitutionerne. De seneste er fra 1989 "Lokaler och miljö i förskola och fritidshem, SOSFS 1989:7". Men

disse blev ophævet som centrale krav i 1998. I mange kommuner har man dog fortsat krav til lokaler, og nogle steder er disse endda større end Socialstyrelsens gamle krav. En del kommuner bruger fortsat Socialstyrelsens retningslinier som vejledende norm. Det hedder fx i de retningslinier for "Miljö- och hälsoskydd på skolor och förskolor", som Nordanstig og Hudiksvall kommuner har udarbejdet i fællesskab:

"Tidigare fanns ett allmänt råd från Socialstyrelsen... Dessa upphävdes när skolbarnomsorgen utgick ur socialtjänstlagen 1998 och skolverket tog över....Barnens behov har inte förändrats, men det är nu verksamhetsutövaren som ansvarar för att lokalerna är lämpliga för ändamålet. Som vägledning kan detta allmänna råd från socialstyrelsen fortfarande tillämpas trots att det saknar formell status...."

Den svenske socialstyrelses gamle norm anbefaler et areal på ca. 7,5-9,5 m² pr. barn (afhængigt af bl.a. alder) i de rum, hvor børnene passes. I dette areal indgår personalerum, kontor, depoter, vaskerum m.v. ikke. Derimod kan fællesrum m.v. indregnes.

Som det ses, er der efter disse normer mindst dobbelt så meget plads pr. barn i de svenske institutioner som i de danske. Og selv om der ikke er tale om nogen gældende centralt fastsat norm, opretholdes den stadig i mange kommuner, ligesom den naturligvis slår igennem i de forventninger, man har i Sverige til, hvordan en daginstitution skal se ud.

I Nordrhein-Westfalen bygges institutionerne op om tre typer af børnegrupper:

- Grupper med 20 2-5 årige (heraf fire til seks 2 årige)
- Grupper med 20 3-5 årige
- Grupper med 10 0-2 årige

For alle gruppetyper er det et lovkrav, at der skal være en lokaleenhed på mindst 68 m² til gruppen. Enheden skal bestå af et stort lokale, et mindre lokale og et puslerum/toilet. Grupperum+birum omfatter således typisk mindst ca. 64 m². Dette svarer til ca. 3 m² pr. barn for børnehavegrupper og i grupper med 2-5 årige – og til ca. 6 m² pr. barn i vuggestuegrupper.

I runde tal er der således ca. 50 pct. mere plads i daginstitutionerne i Nordrhein-Westfalen end i Danmark.

6. Forældrebetaling

I Danmark er den gennemsnitlige forældrebetaling senest kortlagt gennem Bureau 2000s og FOAs kommunerunderspørge 2011. Gennemsnitstaksterne på landsplan (omregnet til 12 mdr.) fremgår af Tabel 10.

Tabel 10. Gennemsnitlig forældrebetaling i Danmark 2011

Dagtilbudstype	Dagpleje	Vuggestueplads med mad	Børnehaver med mad
Forældrebetaling kr. pr. måned	2.239	3.117	1.992

Fraregner man fripladser og søskenderabat, udgør forældrebetalingen ca. 20 pct. af driftsudgifterne.²⁵

I Norge er den gennemsnitlige forældrebetaling i 2011 2070 mdl. (ca. 1946 DKR) for forældre, der ikke får friplads²⁶. Dette gennemsnit gælder for alle børn, såvel børn i "vuggestuealderen" som børn i "børnehavealderen".²⁷ Knap halvdelen af børnene boede i kommuner, der gav friplads efter indkomst (kun 24 pct. i private institutioner), men alle kommuner giver søskenderabat. 94 pct. af de kommunale institutioner opkræver ud over taksten betaling for mad. Denne betaling udgør i gennemsnit 203 kr. mdl. (ca. 175 DKR omregnet til 12 mdr.). Stort set alle norske institutioner tilbyder mad. Den samlede betaling er således typisk ca. 2121 DKR mdl. Dette er lidt mere end i en dansk børnehave, men betydeligt mindre end i en vuggestue.

Den andel af driftsomkostningerne, der dækkes af forældrebetalingen, udgør i gennemsnit 15 pct. i kommunale institutioner, 17,9 pct. i private institutioner og 16,9 pct. i dagplejen.

I Sverige er alle kommuner med i et system af "maxtaxa", som sætter en øvre grænse for forældrebetalingen. I 2011 er maxtaxa 1260 sv. kr. mdl. (godt 1000 DKR) for 1. barn, hvis forældrene har høj indkomst. For 2. barn i pasning er det 840 kr. For 3. barn 420 kr., mens eventuelle yderligere børn er gratis. Alle takster er incl. frokostmåltid (sædvanligvis varm mad).

Forældrebetalingen indbringer 8 pct. af driftsudgifterne.

I Nordrhein-Westfalen er betalingsreglerne forskellige fra kommune til kommune, ligesom det er forskelligt hvilke regler man har for aldersgrænser, fripladser og søskenderabat.

²⁵ Tallet er skønnet. Forældrebetaling fratrukket fripladser udgør 21,3 pct. af driftsudgifterne til dagpleje, vuggestuer, børnehaver og aldersintegrerede institutioner ifølge de kommunale 2011-budgetter. Søskenderabatten går imidlertid på tværs af institutionsområderne og omfatter også børn i SFO, men er ikke specificeret på dagtilbudstype.

²⁶ Månedsgennemsnittet er egentlig 2298 kr., men over 97 pct. af kommunerne har 11 mdr. betaling. De 2070 kr. er årsbetalingen delt med 12.

²⁷ Undersøgning om foreldrebetaling i barnehager, januar 2011, Statistisk Sentralbyrå.

I det følgende ses på satserne i de fem byer i delstaten, der har mere end 500.000 indbyggere.

I Köln kan man komme af med op til 646 euro mdl. (4813 d. kr.) for et barn under 2 år og 434 euro mdl. (3233 d. kr.) for et barn i alderen 2-6 år. Men disse satser gælder kun ved indkomster over 125.000 euro årligt (931.000 d. kr.). Hvis familien fx "kun" tjener 90.000 euro (670.000 d. kr.), er satserne hhv. 442 og 270 euro (3292 hhv. 2012 d. kr.). Hertil kommer 2,5 euro pr. dag for kost.²⁸

Det oplyses fra bystyret i Köln, at forældrebetalingen dækker 11 pct. af driftsomkostningerne.

I Dortmund betaler forældre med indkomst over 150.000 euro (1.118.000 d.kr.) 503 euro mdl. for et barn under 3 år og 447 euro mdl. for et barn i børnehvealderen. For forældre med indkomster på 90.000 euro er satserne hhv. 323 euro mdl. og 267 euro mdl.

I Essen går indkomstskalaen kun op til 97.000 euro. Forældre med denne indkomst betaler 413 euro mdl. for et 0-1 årigt barn og 310 euro for et 2-6 årigt.

I Düsseldorf, hvor delstatsregeringen har sæde, er den månedlige betaling for et barn i daginstitution under 3 år 370 euro (2757 d.kr.) for 45 timer ugl. for de højeste indkomstgrupper (årsindkomst over 73.626 euro). Daginstitutioner for børn, der er fyldt 3 år, er derimod *gratis*, ligesom pladser ud over det 1. barn er gratis.

Ser vi endelig på Duisburg slutter indkomstaftapningen ved 75.000 euro. Forældre med denne indkomst betaler 630 euro mdl. for et 0-1 årigt barn og 315 euro mdl. for et barn i børnehvealderen.

Som det ses er betalingssystemerne meget forskellige, og man skal derfor være varsom med at sammenligne med danske forhold.

²⁸ Betaling for kosten skal dække råvarer, men ikke tilberedning.

7. Dagpleje

I Danmark må en dagplejer højst modtage fem børn, jf. Dagtilbudslovens § 22, stk 2:

"Stk. 2. Der kan i den enkelte dagpleje modtages op til fem børn. Varetages dagplejen af flere personer, kan kommunalbestyrelsen beslutte, at der i dagplejen kan modtages op til ti børn."

Dagplejernes overenskomst forudsætter dog, at den enkelte dagplejer maksimalt modtager 4 børn. Et femte barn modtages sædvanligvis kun, når der fx er sygdom hos andre dagplejere.

Oktober 2010 var der indskrevet 60.163 børn i kommunal dagpleje og ansat 17.438 dagplejere²⁹. Dette svarer til 3,5 barn pr. dagplejer i gennemsnit. Man skal dog være opmærksom på, at tallet formentlig er højere om foråret på grund af sæsonsvingninger.

Oktober 2010 var der desuden ansat ca. 1000 dagplejepædagoger og dagplejeledere, svarende til ca. 60 børn pr. dagplejepædagog.³⁰

Det norske modstykke til dagpleje kaldes "familiebarnehage". Den tilsynsførende pædagog kaldes "pedagogisk leder" i analogi til institutionernes stuepædagoger, mens dagplejerne kaldes assistenter i analogi til det ikke-uddannede daginstitutionspersonale.

I Norge er fem børn kun tilladt, hvis et flertal af børnene er over tre år³¹. Det hedder:

"Én assistent kan ha ansvaret for inntil fem barn der flertallet av barna er over tre år. Er flertallet under tre år, må antallet reduseres."

Bemanningen må være forsvarlig i forhold til barnas alder og forutsetninger."

Hvis man fulgte de norske normer, ville en typisk dansk dagpleje derfor højst kunne rumme fire børn.

Desuden er der i Norge bindende regler for det pædagogiske tilsyn:

"I en familiebarnehage kan det være maksimalt 30 barn per førskolelærer som gir pedagogisk veiledning."

I Sverige hed modstykket til dagpleje indtil 2008 "familjedaghem". Herefter blev den officielle betegnelse ændret til "pedagogisk omsorg". Denne pasningsform er meget lidt udbredt i Sverige. Der var i hele landet i 2010 20.438 børn. 4038 voksne arbejdede direkte med børn inden for denne pasningsform. Det svarer til 5 børn pr. voksen. 65 pct. af børnene er imidlertid over 3 år (mod kun én procent i dansk dagpleje). Denne pasningsform har derfor en anden karakter end dansk dagpleje.

²⁹ Ifølge DST og FLD.

³⁰ Tallet er skønnet. FLD opgør 774 dagplejepædagoger. hertil kommer et antal dagplejere, men begge grupper kan have opgaver, som ikke kun vedrører tilsyn med dagplejen.

³¹ Lov af 17. juni 2005 med bemærkninger, s. 14.

KOMPARATIV ANALYSE AF DAGTILBUD

I Nordrhein-Westfalen siger loven, at en dagplejer (Kindertagesmutter/-vater) som i Danmark højst må have fem børn i pleje. Dog kan man gå højere op, hvis dagplejeren er uddannet pædagog.

Hvis dagplejeren ikke er uddannet pædagog, skal hun ifølge loven på anden måde være kvalificeret til at arbejde med en "videnskabeligt udviklet læreplan".

Bilag

Sammenligning af DSTs og FLDs tal med Bureau 2000s normeringsundersøgelse

Den officielle danske personalestatistik er som nævnt lidet brugbar i forhold til en international sammenligning.

Bureau 2000 har imidlertid foretaget en beregning ud fra normeringsundersøgelsen 2011. Beregningen bygger på data fra 473 institutioner. Der er ganske vist i alt 803 institutioner, der har deltaget i undersøgelsen, men følgende er taget fra:

- Institutioner med en handicapgruppe
- Institutioner med mere end 10 skolebørn
- Deltidsåbne institutioner
- Institutioner, der ikke har givet fyldestgørende oplysninger vedr. børnetal, ugentligt personaletimetal til forskellige personalegrupper
- Institutioner, hvor forholdet mellem antal personaletimer og børnetal afviger så meget fra det typiske, at man må formode, at oplysningerne bygger på misforståelser³²

Beregningerne viser herefter, at der i gennemsnit er 7,5 børneenheder pr. fuldtidsansat. Her tælles kun det faste personale med, ikke vikarer personer i jobtræning eller støttepædagoger ansat til enkeltbørn m.v.

Opgørelsen er sket pr. efteråret 2011. Det er sandsynligt, at man vil nå et højere antal børneenheder pr. voksen, hvis man fx foretog opgørelsen om foråret, hvor der er flest børn.

For at vurdere tallet i forhold til DSTs personalestatistik, er der først set på FLD-statistikken på det pædagogiske område. Det er som nævnt denne, der dannet udgangspunkt for DSTs statistik.

De personalegrupper, som indgår i DSTs statistik er:

- pædagogisk personale i daginstitutioner, klubber og skolefritidsordninger
- pædagogmedhjælpe og pædagogiske assistenter
- ikke-uddannede i klubber m.v.
- pædagogiske ledere
- pædagogstuderende
- Elever til den pædagogiske assistentuddannelse (PAU)

Tager vi hele området, incl. klubber og SFO, ser medarbejdertallet således ud:

³² Institutionerne er taget fra, hvis der er mindre end 3 eller mere end 15 børneenheder pr. voksen.

Tabel 11. Medarbejdere på dagtilbudsområdet incl. SFO og klubber. Juli 2011.

Stilling	Antal fuldtid
PAU-elever	2.807
Klubassistenter/skolepædagoer, ikke-udd.	1.384
Pædagoger	37.037
Souschefer/afdelingsledere	3.732
Stedfortrædere	283
Støttepædagoger	1.754
Øvr. pæd. personale, daginst.	5
Pædagogisk uddannede ledere	7.436
Pædagogiske assistenter	644
Pædagogmedhjælpere	23.175
Pædagogstuderende, daginstitution/klub/skolefritidsordning	2.060
I alt	80.318
Heraf	
Elever og praktikanter	4.868
Støttepædagoger	1.754
Timelønnede	2.531
Ekstraordinært ansatte	2.834
Fleksjobbere	2.342
Fragår i alt	14.329

Antager vi, at fleksjobberne i gennemsnit faktisk arbejder med 40 pct. af deres løntimetotal, bliver det samlede månedslønnede personale, som ikke er studerende, støttepædagoger m.v., 66.926 fuldtidsansatte. Der trækkes yderligere skønsmæssigt 5 pct. fra, fordi personalet tæller dobbelt, når man har månedslønnede vikarer ved sygdom, barsel m.v.³³ Herefter er vi på 63.580 fuldtidsansatte eller 79,2 pct. af det samlede personale.

Procenten 79,2 kan nu anvendes i forhold til DSTs personalestatistik. Dette sker i Tabel 12.

³³ Med andre ord: Hvis en pædagog fx er på barselsorlov, får hun fuld løn. Både hendes egen løn og vikarens løn indgår i personalestatistikken, selv om det naturligvis kun er den ene der arbejder. Tilsvarende ved langvarig sygdom, orlov til videreuddannelse m.v.

Tabel 12. Beregning af børn pr. voksen med FLD-tal. Efteråret 2010

	Vugge- stuer	Børne- haver	Alders- integre- rede institu- tioner	I alt
Indskrevne	11.756	82.094	170.157	264.007
Heraf 0-2 årige	11.656	4.006	55.641	71.303
Børneenheder	23.412	86.100	225.798	335.310
Personale, brutto	4.415	15.946	39.708	60.069
Heraf køkken, rengøring m.v.	342	950	2.324	3.616
Personale til børn	4.073	14.996	37.384	56.453
Anslået fast personale til børn=79,2 pct.				44.711
Børneenheder pr. fuldtidsansat				7,5

Denne beregning giver således det samme antal børn pr. ansat som ved Bureau 2000s normeringsundersøgelse 2011. Ved en sammenligning må man imidlertid yderligere tage højde for:

- at institutioner med handicapgrupper, der drives efter dagtilbudsloven, er med i DSTs opgørelse, men ikke i Bureau 2000s tal
- at standarden ifølge samme undersøgelse er faldet 4-5 pct. fra 2010 til 2011.

Tager man disse to forhold i betragtning, kan der argumenteres for, at Bureau 2000s normeringsundersøgelse tegner et billede af den gennemsnitlige personalenormering, der er lidt for lyst. Der er dog en vis usikkerhed om tallene, bl.a. i forhold til områdeledelse. Alt i alt må man sige, at der er rimelig god overensstemmelse mellem Bureau 2000 undersøgelse og DSTs tal.